

Jak psát závěrečnou práci ve francouzském jazyce a čeho se vyvarovat

Úvodem

Tento text, jehož cílem je upozornit na nedostatky při psaní závěrečné práce ve francouzském jazyce, vznikl na základě dlouhodobých zkušeností při vedení a oponentování závěrečných prací. Nezabýváme se zde obecnou problematikou psaní závěrečné práce, tj. výběrem a zaměřením tématu, řešením problému, metodami zpracování apod., ale poukazujeme na konkrétní chyby, kterých je třeba se vyvarovat.

Na úvod zdůrazňujeme, že dobrá závěrečná práce většinou vznikne jen při úzké spolupráci konzultanta a studenta. To vyžaduje velkou míru vzájemného respektu a schopnosti vyslechnout a přijmout názory a návrhy druhé strany. Nežřídkou se však stává, že student není s to akceptovat dobře míněnou kritiku, což se projeví v konečném výsledku a nepříznivým hodnocením práce. K tomu také může dojít, jestliže studenti svou práci málo konzultují nebo ji dokonce na první konzultaci předloží jako hotovou k posouzení. Toto je nejhorší varianta, neboť student v případě, že práce neodpovídá daným požadavkům, již obvykle není schopen ji přepracovat a zbytečně si komplikuje ukončení studia.

Minimální rozsah práce bez příloh (viz Pokyn děkana č. 1/2015)

- bakalářská práce: 45 normostran, tj. 81000 znaků včetně mezer
- diplomová práce: 65 normostran, tj. 117000 znaků včetně mezer

Bibliografie, ze které se čerpalo pro tento dokument

Čmejková, S., Daneš, F., & Světlá, J. (1999). *Jak napsat odborný text*. Praha: Leda.

Eco, U. (1997). *Jak napsat diplomovou práci*. Olomouc: Votobia.

Filka, J. (2002). *Metodika tvorby diplomové práce*. Brno: Knihař.

Sborníky ze studentských konferencí: *K metodologické problematice psaní disertačních a diplomových prací*, PdF MU, 2007. *Aplikace didaktických zásad v závěrečných písemných pracích z cizího jazyka*, PdF MU 2008. Viz webové stránky katedry, rubrika Knihovna.

Spousta, V., Maňák, J., Šťáva, J., & Dohnáková, Z. (2000). *Vádemékum autora odborné a vědecké práce (se zaměřením na práce pedagogické)*. Brno: PdF MU.

Zbiral, R. (2009). *Příručka psaní seminárních a jiných vysokoškolských odborných prací*. Praha: Linde Praha.

1. Základní kroky při psaní závěrečné práce

1.1 Výběr tématu

Zpravidla dva roky před plánovaným ukončením studia se student seznámí s vypsánými tématy závěrečných prací. Po dohodě s vedením příslušné katedry je možné navrhnout vlastní téma práce vycházející z předchozích teoretických nebo praktických prací studenta. Upřesňování tématu probíhá na základě studia literatury a po konzultacích s učitelem, který dané rámcové téma vypsá.

Podle Umberta Eka „[k]do chce psát [závěrečnou] práci, musí si najít takové téma, které je schopen zpracovat.“ (Eco, 1997, 27): To znamená, že:

- téma by mělo odpovídat zájmům studenta a navazovat na jeho dosavadní studium,
- prameny nutné pro zpracování práce musí být fyzicky dostupné,
- zpracovatelnost veškerých podkladů by měla odpovídat kulturní úrovni studenta,
- metodologické předpoklady pro daný výzkum musí být na takové úrovni, aby odpovídaly zkušenosti a dosavadní přípravě studenta (viz Eco, 1997, 26-27).

1.2 Projekt práce

Závěrem výše uvedené činnosti je projekt závěrečné práce, který student vypracuje, dá vybranému konzultantovi ke schválení a následně jej vloží do IS MU (*Studium / Rozpisy studentů / Přehled balíků s tématy/variantami*).

1.3 Vlastní psaní práce

Student pracuje na závěrečné práci a své výsledky pravidelně konzultuje s vedoucím práce.

1.4 Odevzdání práce

Vyhotovenou závěrečnou práci student odevzdá ve dvou exemplářích svému konzultantovi, který zkontroluje všechny náležitosti. Následně ji student vloží do IS MU (*Osobní administrativa / Student / Věci týkající se celého studia: (Nové) – Vkládání závěrečných prací do IS MU*).

1.5 Obhajoba

Vedoucí katedry určí oponenta závěrečné práce. Posudky vedoucího práce a oponenta musí být studentovi doručeny e-mailem nejpozději 3 pracovní dny před obhajobou. Při obhajobě student stručně představí svou práci a vyjádří se k oběma posudkům.

2. Struktura závěrečné práce

Kromě základních požadavků stanovených fakultou, tj. obálka, úvodní stránka, prohlášení, bibliografický záznam, anotace, resumé, klíčová slova atd., by závěrečná práce z francouzského jazyka měla mít následující strukturu, od níž by se studenti neměli příliš odchýlit (konečnou formu by však měli vždy konzultovat s vedoucím práce):

1. Název práce	1. Titre du mémoire
2. Obsah	2. Table des matières
3. Úvod	3. Introduction
4. Teoretická část	4. Partie théorique
5. Empirická část	5. Partie empirique
6. Didaktická část	6. Partie didactique
7. Metodický list č. 1, 2, 3, ...	7. Fiche pédagogique 1, 2, 3, ...
8. Závěr	8. Conclusion
9. Bibliografie a webografie	9. Bibliographie et sitographie
10. Přílohy	10. Annexes

3. Rozbor závěrečných prací

Nyní se zaměříme na jednotlivé části výše uvedené struktury závěrečné práce s poukázáním na nedostatky, které se v nich často objevují. Ty budou prezentovány v kurzívě. Budeme se zde řídit třemi hledisky, která obvykle sledujeme při závěrečném hodnocení, tj. obsahovým záměrem, jazykovou správností a požadavky na formální úpravu.

3.1 Rozbor závěrečných prací z hlediska obsahového záměru a naplnění zadání

Na úvod k této problematice musíme podotknout, že se studenti občas odchylují od původního tématu. Je to zřejmě způsobeno tím, že při psaní projektu závěrečné práce ještě nemají jasno, co vlastně chtějí zpracovávat, a dopracují se k tomu teprve při rešerších a analýze nashromážděných podkladů k práci. Je tedy nutné, aby studenti nepsali projekt své práce v časové tísní a své téma si předem řádně promysleli a projednali s budoucím konzultantem.

Název práce

Je výhodnější, když se název práce formuluje až nakonec. Udává se sice už v zadání závěrečné práce, může se však stát, že se během její realizace od původního tématu mírně odkloníme a pak název zadání nesouhlasí s obsahem. Název je velmi důležitý a měl by zároveň obsahovat i významná klíčová slova.

Obsah / Table des matières

Je-li práce členěna hustěji (sopsis všech úrovní podkapitol by vyšel na několik stran), pak je vhodné prezentovat tento detailní soupis až na posledních stranách práce (s názvem *Table des matières*) a na začátek práce před Úvod (Introduction) vložit shrnující výčet hlavních kapitol s názvem *Sommaire*. Jde-li o málo členěnou práci, pak se *Table des matières* (tzn. celý detailní výpis názvů kapitol a podkapitol a jejich stránkování) uvádí na začátku práce.

Úvod / Introduction

Než vůbec začneme psát, musíme si vybrat, jak svou osobu zapojíme do textu. V závěrečné práci z francouzského jazyka většinou píšeme v 1. osobě množného čísla (tzv. autorský plurál). V daleko menším rozsahu se používá první osoba jednotného čísla.

V úvodu k závěrečné práci se má na dvou až třech stránkách představit v širším kontextu problematika, která se bude traktovat, případně současný stav vědeckého bádání v dané oblasti, dále jasně formulovat téma své práce, cíle, jichž chceme dosáhnout, metody, které k tomu použijeme, a uvést členění práce.

Nežřídká se setkáváme s tím, že studenti píší úvod v časové tísní v době, kdy už mají práci odevzdat, a tak nestačí text vhodně zformulovat a konzultovat s vedoucím práce. Pak se zde omezi pouze na tři čtyři krátké odstavce, v nichž stručně sdělí, na kolik částí je práce rozdělena a co každá část obsahuje. Vzhledem k tomu, že tyto informace si čtenář už mohl přečíst v obsahu, takový úvod nic nového nevypráví.

Teoretická část / Partie théorique

Po úvodu následuje část teoretická, která je jádrem práce a zároveň odrazovým můstkem pro část praktickou. Zde student zjišťuje, jaký je aktuální stav poznání o dané oblasti a hodnotí závěry, ke kterým dospěli jiní badatelé. Provádí tedy analýzu zdrojů relevantních pro téma své práce, zaujímá k nim kritické stanovisko, případně je obohacuje o další teoretické závěry.

Často se setkáváme s tím, že studenti neumějí zaujmout kritické stanovisko k získaným informacím, především k údajům nalezeným na různých internetových stránkách. Neuvědomují si, že ne všechny informace zde mohou považovat za seriózní. Závažnějším problémem však je, jak studenti excerpované poznatky prezentují. Máme na mysli problematiku týkající se odkazů na zdroje, tj. citace, parafráze apod. Mnohdy celé dlouhé pasáže nejsou uvedeny žádným odkazem, takže to vypadá, že se jedná o vlastní myšlenku studenta. Jindy odkaz sice je, ale až na konci celé kapitoly nebo podkapitoly místo toho, aby byl na začátku nebo na konci příslušného odstavce. Také se stává, že student text doslova přepíše nebo překopíruje a neuvede jako citaci, tj. s uvozovkami a kurzívou. To zkušený posuzovatel většinou odhalí na první pohled, protože mu to obvykle napoví jazyková úroveň příslušné pasáže.

Empirická část / Partie empirique

Zde student popisuje provedený výzkum a interpretuje jeho výsledky. Nejčastější formy výzkumu v závěrečných pracích jsou dotazník, pozorování, testování, případové studie.

Tato část v práci často absentuje nebo se omezuje jen na dotazník, který autorovi práce vyplnili žáci na praxi.

Didaktická část / Partie didactique

Zde studenti navazují na poznatky získané v teoretické části a aplikují je v metodických listech, ve kterých prezentují originální didakticko-metodické postupy. Didaktická část musí být uvedena příslušným komentářem, kde student shrne, k čemu dospěl v části teoretické a jak to chce provázat s částí praktickou. Dále bude charakterizovat metodické listy, popíše jejich strukturu, komu jsou určeny, jak se s nimi bude pracovat apod. To vše na dvou až třech stranách. Struktura metodických listů:

Každý metodický list bude mít přibližně stejné formální uspořádání. Bude se skládat z části pro učitele, kde bude uvedeno téma úkolu, cíl nebo cíle, požadovaný věk žáků a jejich komunikační úroveň, předpokládaná doba trvání, materiál, uspořádání třídy, popis úkolu, postup, klíč (Corrigé), transkripce dokumentu (je-li třeba) atd., a části pro žáky. Tato část může být vynechána v případě, že během aktivity žáci nepotřebují žádný písemný dokument.

Že jde o propojení obou částí, však někdy není poznat, protože chybí text, který by to avizoval. Samotné metodické listy také vykazují značné nedostatky. Přitom s technikou jejich tvorby se studenti seznamují během studia. Nedostatky se často projevují už v jejich záhlaví, kde by měl být název aktivity, cíle, požadovaný věk a jazyková kompetence žáků, dále použitý materiál, časová dotace, uspořádání prostoru třídy apod. Potenciální zájemce by tak měl na první pohled zjistit, zda se mu navrhovaná aktivita bude hodit. Nejproblematictější je zde stanovení kompetencí nutných ke zvládnutí úkolu. Není to snadné pro studenta, který ještě nemá učitelské zkušenosti, ale referenční tabulka Společného evropského referenčního rámce pro jazyky mu může pomoci.

Závažnějším nedostatkem metodických listů je však absence didaktických postupů, špatně formulované zadání, úkoly nevhodné pro daný věk a kompetence žáků, stále stejné typy úkolů nebo aktivity zaměřené na procvičování jen jedné řečové dovednosti či dokonce úkoly zaměřené na vysvětlování nové gramatiky. Chybí také rozdělení metodických listů na část pro učitele a na část pro žáka. Metodický list pro učitele má obsahovat vše, co bylo uvedeno výše, list pro žáka by měl mít konkrétní úkoly spolu s obrázky, tabulkami apod. potřebnými k jejich zvládnutí.

Závěr / Conclusion

V závěru student zhodnotí splněné cíle, shrne nejdůležitější poznatky a odpoví na otázky, které si položil v úvodu.

Nejčastější chybou zde je, stejně jako v úvodu, podcenění důležitosti této části a omezení se na popis toho, jak je práce rozčleněna a o co se v které části jedná.

Bibliografie a Webografie / Bibliographie et Sitographie

Seznam použité literatury a dalších zdrojů je velmi důležitou součástí každé práce. Vyžadujeme přísné dodržování normy záznamu bibliografických údajů, zvláště pak elektronických.

Přílohy / Annexes

Do příloh se zařazují různé dokumenty (obrázky, grafy, fotokopie apod.), jež souvisejí s informacemi v korpusu práce a na které v textu odkazujeme. Pokud dokument úzce souvisí např. s úkolem v metodickém listě, pak jej vložíme do příslušného místa v práci. Stránky příloh se nečíslují, číslují se jednotlivé přílohy, jejichž soupis se udělá předem. Příklad:

Annexe 1 : Échelle globale du CECRL

Annexe 2 : Tableau des activités de classe

Annexe 3 : Test d'évaluation 1

3.2 Rozbor závěrečných prací z hlediska požadavků na jazykovou správnost

Většina závěrečných prací je psána dobrou francouzštinou, ale některé vykazují značné nedostatky. Upozorňujeme, že vedoucí práce není povinen chyby průběžně opravovat, i když často není s to odolat. Student, který se rozhodne psát závěrečnou práci ve francouzském jazyce, by se na to měl náležitě připravit i po technické stránce. Především by si měl obstarat počítačový korektor pro opravu francouzského pravopisu nebo alespoň zjistit, kde si může text průběžně opravovat. Většinou se totiž jedná o různé překlepy nebo pravopisné chyby, které je korektor schopen odhalit. Jako příklad nejčastějších pravopisných chyb můžeme uvést nedůsledné používání interpunkce a spojovníku, jež je součástí slova nebo výrazu, např. v inverzi (*voulez-vous*), u zájmen v rozkaze (*donne-le-lui*), ve složených slovech (*St-Martin, laissez-passer, vis-à-vis, c'est-à-dire, Jean-Paul* atd.).

U gramatických chyb se jedná především o používání určitého a neurčitého členu, zájmen, předložek a předložkových spojení, shod, složeného perfekta (*passé composé*) a imperfekta či dokonce jednoduchého perfekta (*passé simple*) apod. Ze stylistických nedostatků to jsou zvláště dlouhé věty, ve kterých se obvykle ztrácí základní myšlenka. Další stylistické neobratnosti se nacházejí tam, kde studenti pracují s informacemi v českém jazyce, jež se pak snaží spíše doslova přeložit do francouzského jazyka místo toho, aby je ve francouzském jazyce vyjádřili.

S jazykovou stránkou souvisí i problematika psaní řadových číslovek. Jak víme, řadové číslovky ve francouzštině nejsou označeny tečkou jako v češtině, ale určitým členem a koncovým označením přípony v horním indexu, např. *le XXe siècle*. Pro označování stránek, kapitol, odstavců nebo např. pořadí metodických listů či příloh se používají základní číslovky psané za slovem, např. *Chapitre 1, Fiche pédagogique 2, Annexe 3* atd.

Didaktická terminologie týkající se činnosti učitele a žáků, tj. *enseignement, apprentissage, apprenant, élève, étudiant* (vyučování, učení, žák, student), má také svá pravidla. První dva výrazy odkazují k činnostem, jež vykonává učitel (*enseignement*) během výuky a žáci (*apprentissage*) během výuky, ale i mimo ni (např. doma). Ve francouzském kontextu se proto oba výrazy uvádějí dohromady, jedná-li se o činnosti obou subjektů: *enseignement/apprentissage*. Co se týče výrazů *apprenant* a *élève (étudiant)*, první označuje žáka obecně a používá se v teoretických dokumentech (např. v teoretické části práce), druhý se používá tam, kde se jedná o konkrétní práci se žáky, tedy např. v metodických listech. Pozor však na to, že slovo *élève* se používá pro žáky základní a střední školy, výraz *étudiant* se používá výhradně pro studenty na vysoké škole.

3.3 Rozbor závěrečných prací z hlediska požadavků na technickou stránku

Také technická stránka práce je vizitkou studenta a je nutno věnovat jí zvýšenou pozornost, protože na ní závisí přehlednost a čtivost textu. Především se jedná o:

- typ písma: v celé práci zachovávat pouze jeden typ, např. Times New Roman,
- řádkování: používat stejné řádkování textu (obvykle 1,5), mezery mezi odstavci, nadpisy,
- číslování: stránek a nadpisů, tj. nadpisy první, druhé, třetí atd. úrovně,
- zvýraznění: důsledně dodržovat typy zvýraznění (tučně, kurzívou, podtrženě apod.) pro určitý druh informací, např. nadpisy, názvy publikací, citace atd.,
- přehledné členění na kapitoly, podkapitoly a odstavce,
- vzhled stránky, okraje, zarovnání textu vpravo apod.

V závěrečných pracích se také často objevují tři druhy apostrofů ' / ' , z nichž poslední se vyskytuje důsledkem přepírování z internetových zdrojů. První je správný, druhý se obvykle zobrazuje v této podobě, když autor nemá zapnutou francouzskou klávesnici nebo ve Wordu nastavený francouzský jazyk.

4. Plagiátorství a internet

Nebudeme se zabývat pravým významem slova *plagiátorství*, tj. vydáváním jiného díla za své, ale stahováním celých pasáží či dokonce celých dokumentů z internetu.

Zdůrazňujeme, že vysokoškolští učitelé obvykle snadno odhalí jakoukoli odchylku od vlastní studentovy práce. V první řadě je to jazyková úroveň, která hodně napoví. Vzhledem k tomu, že studenti ještě nemají tolik zkušeností, často si nejsou vědomi, že se jejich vlastní text diametrálně liší od textu zkopírovaného. Přitom se nemusí jednat jen o lepší jazykovou úroveň, ale především o jiný způsob vyjadřování, používání jiných formulací, výrazů, textových konektorů apod. Dokonce se stává, že si studenti ani nevšimnou, že ve staženém textu je použito *passé simple*, zatímco oni běžně používají *passé composé*, dále jiný druh a velikost písma, jiná nebo jinak použitá interpunkční znaménka, jiný apostrof atd. V této souvislosti upozorňujeme na to, že vedoucí práce dostává od studentů jednotlivé části práce k nahlédnutí elektronickou poštou, takže má kontrolu kopírování usnadněnu.

Závěrem

Na závěr problematiky týkající se psaní závěrečné práce zdůrazňujeme, že jestliže se student rozhodne psát závěrečnou práci v cizím jazyce, má před sebou mnohem náročnější práci než studenti, kteří ji budou psát na jiném oboru v mateřském jazyce. Jednak totiž musí napsat práci odbornou se všemi jejími parametry, jednak ještě v přijatelné formě cizího jazyka. Každý si tedy musí dobře promyslet, zda je schopen obstát v tomto nelehkém úkolu. Proto všem, kteří mají zájem psát závěrečnou práci ve francouzském jazyce, přeji, aby našli vhodné téma a konzultanta, který povede jejich kroky ke zdárnému výsledku.